

GATUNKI Z RODZAJU *IRIS* L. W OGRODZIE BOTANICZNYM PAN

Species of genus *Iris* L. in the Botanical Garden of the Polish Academy of Sciences

Bożena ŻMUDZIN

Ogród Botaniczny Polskiej Akademii Nauk, ul. Prawdziwka 2, 02-973 Warszawa - Powsin

Rodzaj *Iris* liczy około 350 gatunków, które występują na trzech kontynentach: azjatyckim, europejskim i północnoamerykańskim. Na terenie Polski znajdują się 3 gatunki: *I. aphylla*, *I. sibirica* i *I. pseudacorus*, przy czym dwa pierwsze należą do roślin chronionych. Ze względu na duże zróżnicowanie, rodzaj ten podzielono na podrodzaje: *Iris*, *Crossiris*, *Limniris*, *Nepalensis*, *Pardanthopsis*, *Xiphium*, *Iridodictyum*, *Scorpiris*, *Gynandris*, *Hermodactylus*. Dalej podrodzaje podzielono na 13 sekcji, a następnie na 59 grup i serii (Cassidy i Linnegar 1987).

Kosańce są bylinami o płozących się kłączach lub posiadającymi cebule. Kwiat składa się z sześciu listków okwiatu, dla uproszczenia nazywanych płatkami. Trzy z nich tworzą tzw. kopułę, ustawioną pionowo lub poziomo, a trzy pozostałe, dolne ustawione są do kopuły pod różnymi kątami, zależnie od gatunku. Przedstawiciele podrodzaju *Iris* na płatkach dolnych mają dodatkowo pasemko włosków tzw. bródkę. Słupki ma trzypłatkowe znamiona, często rozrośnięte i barwne, pod którymi ukryte są pręciki. Liście mają mieczowato-szablaste, lekko zgięte, przypominające kształtem kosę - stąd polska nazwa kosańce. Natomiast nazwa łacińska - *Iris* - pochodzi od imienia greckiej bogini tęczy.

Charakteryzują się one stosunkowo małymi wymaganiami uprawowymi i dużą zdolnością przystosowawczą. Poza tym oryginalne formy i wielobarwność kwiatów, różna siła wzrostu oraz zróżnicowanie terminu kwitnienia powodują, że kosańce są doskonałym materiałem do

nasadzeń w ogrodach przydomowych i na działkach.

W Ogrodzie Botanicznym PAN w Warszawie zgromadzono najbogatszą w Polsce kolekcję gatunków i odmian kosańców - 554 taksony, w tym: 469 odmian z grupy kosańców wysokich, 38 odmian z grupy kosańców niskich oraz 47 gatunków.

W latach 1989 -1993 badaniami objęto większość gatunków znajdujących się w kolekcji Ogródu Botanicznego PAN w Powsinie. Sprawdzano takie cechy jak: długość pędu kwiatowego, ilość kwiatów na pędzie, wielkość i barwę płatków, długość i szerokość liści, kształt i wielkość torebki nasiennej, a także odporność na mróz i suszę.

Przy charakterystyce poszczególnych gatunków dane dotyczące rozmieszczenia i warunków siedliskowych zaczerpnięto głównie z prac Kohlein'a 1981, Mathew 1989.

Nazewnictwo przyjęto zasadniczo według Mathew 1989 oraz Cassidy i Linnegar'a 1987.

Iris aphylla L. - kosaciec bezlistny.

Gatunek ten swoim zasięgiem obejmuje Europę Środkową, skąd sięga po Kaukaz i Azję Mniejszą. W Polsce jest on składnikiem reliktowym zbiorowisk stepowych na Śląsku i Wyżynie Małopolskiej. Kwitnie w pierwszej połowie maja (4.05-10.05). Kwiaty ciemnofioletowe z małą białą bródką osadzone są na pędzie długości 15-40 cm, który jest bogato rozgałęziony. W kwiatostanie znajduje się od 3 do 5 kwiatów. Liście szablaste (20-50 cm), obficie pokryte niebieska-

wym nalotem, mają u podstawy purpurowofioletowe zabarwienie. Kolor ten występuje też na pędach kwiatowych.

Kosaciec ten nadaje się do obsadzania rabat i ogródków skalnych. Posiada jednak cechę ujemną, a mianowicie pąki są wrażliwe na przymrozki wiosenne.

***Iris chrysographes* Dykes -
kosaciec prążkowany.**

W stanie naturalnym występuje w północno-zachodnich Chinach. Kwitnie w pierwszej połowie czerwca (7.06-15.06). Pęd kwiatowy około 40 cm długości nierozgałęziony i w środku pusty. Na pędzie 1-2 kwiaty; płatki dolne (dł. - 3 cm; szer. - 1,5 cm) zwisające, aksamitne bordowe pokryte siatką żółtych żyłek - w gardzieli ciemnożółte; zaś górne bordowośliwkowe stojące (dł. - 2,5 cm; szer. - 0,8 cm). W przyrodzie spotyka się również formy o kwiatach żółtych z licznymi bordowymi żyłkami. Torebka nasienne cylindryczna, długości 3 cm, nasiona dojrzewają na przełomie sierpnia i września. Liście wąskie (0,7 cm), wiotkie, jasnozielone, długości 30-40 cm.

Podczas wegetacji potrzebuje wilgotnego podłoża o odczynie lekko kwaśnym, ale znosi dobrze również podłoże o odczynie lekko zasadowym.

Ze względu na duże walory ozdobne, zwłaszcza oryginalne liście, dekoracyjne przez cały okres wegetacyjny gatunek polecany do nasadzeń w pobliżu zbiorników wodnych.

***Iris clarkei* Baker.**

Jego ojczyzną są północno-wschodnie Indie, Nepal, Tybet. Kwitnie długo i obficie w czerwcu (2.06-18.06). Pęd kwiatowy 60-80 cm długości rozgałęziony, na końcu każdego rozgałęzienia znajdują się 1-2 fioletoworóżowe kwiaty. Płatki dolne owalne pokryte siatką fioletowobrazowych żyłek (dł. - 4 cm; szer. - 2,5 cm), w gardzieli ciemnożółte, zaś płatki górne faliste i prawie poziomo ułożone (dł. - 3 cm; szer. - 1 cm). Torebka nasienna cylindryczna, długości 4 cm z sześcioma żebrami. Nasiona w postaci cienkich krążków ułożone są rzędami w torebce nasiennej. Dojrzewają na przełomie sierpnia i września. Liście nie przewyższające pędu kwiatostanowego niebieskozielone,

Ryc. 1. (Fig. 1.) *Iris clarkei* Baker
fot. (phot.) W. Potkańska

łone, błyszczące z dwóch stron o szerokości 1,5-2 cm.

Gatunek ten nie toleruje nawet półcienia, dlatego należy sadzić go w pełnym słońcu.

Ze względu na długi okres kwitnienia, efektowne ulistnienie, odporność na mrozy *Iris clarkei* zasługuje na szerokie stosowanie w ogrodach przydomowych i na działkach.

***Iris delavayi* Mich.- kosaciec Delavay'a.**

W naturze występuje na bagnistych terenach południowo-zachodnich Chin.

Kwitnie obficie na przełomie maja i czerwca (28.05-18.06). Pęd kwiatostanowy długości 80-100 cm w środku pusty, z 1-2 a nawet 3 rozgałęzieniami, z dwoma fioletowymi kwiatami na końcu. Płatki dolne wydłużone fioletowe z białą plamką w środku płatka (dł. - 4,5 cm; szer. - 3 cm). Górne lancetowate ukośnie pochylone, (dł. 3,5 cm; szer. - 1,2 cm). Torebka nasienna cylindryczna do eliptycznej, 4,5 cm długości. Nasiona mają kształt płaskich krążków, dojrzewają na przełomie sierpnia i września. Liście są długie,

wąskie (70-80 cm), obustronnie ciemnozielone i matowe.

Lubi pełne słońce i wilgotne podłoże o odczynie obojętnym lub lekko kwaśnym. Latem należy chronić przed przesuszeniem.

Efektowne i obfite kwitnienie decydują o zalecaniu go do nasadzeń w pobliżu zbiorników wodnych.

***Iris ensata* Thunb.- kosaciec Kaempfera.**

Jego naturalne stanowiska znajdują się w Japonii i Korei, oraz w Himalajach. W literaturze gatunek ten spotykany jest pod wieloma nazwami. Najczęściej używana była nazwa *I. kaempferii* Sieb. (Kohlein 1981, Rodionenko 1961, Chlebowski 1980), ale także *I. lactea* Pallas - w literaturze angielskiej (Mathew 1989), a we 'Florze Europy' występuje jako *I. triflora* Balbis. Więcej niż przed stuleciem tzn. w 1858 roku w rejonie Himalajów gatunek ten znany był jako *Iris ensata*. Badania porównawcze przeprowadzone ostatnio na materiale z herbarium wskazały, że jest to ten

sam gatunek, który był powszechnie znany jako *Iris kaempferii*. Ustalono, że obowiązującą nazwą dla tego gatunku pozostanie *Iris ensata* (Kohlein 1981).

Kwitnie w lipcu (4.07-12.07), a na 60-80 cm rozgałęzionej łodydze znajdują się 2-3 oryginalne ciemnofioletowe kwiaty złożone z bardzo szerokich (6 cm), ustawionych prawie poziomo płatków dolnych oraz znacznie krótszych i węższych płatków górnych. Liście dość sztywne o długości 50-60 cm i szerokości około 1 cm.

Doskonale rosną w naszych warunkach, przy tym są wytrzymałe na mrozy. Gatunek ten polecany jest do obsadzania zbiorników wodnych i jezior.

***Iris forrestii* Dykes - kosaciec Forresta.**

Występuje w południowo-wschodniej części Chin. Kwitnie w lipcu (4.07-8.07). Pęd (40-50 cm) nierozgałęziony, wewnątrz pusty zakończony 1-2 żółtymi kwiatami. Płatki górne wąskie, stojące (dł.- 3,5 cm; szer.- 0,8 cm); dolne owalne, zwisające od połowy długości z bogatą siatką czerwono-brązowych żyłek (dł.- 4,5 cm; szer.- 2 cm). Torebki nasienne cylindryczne; nasiona mają kształt cienkich płaskich krążków. Dojrzeją we wrześniu. Liście krótsze niż pęd kwiatowy, proste trawiaste, o szerokości 0,5 cm.

Gatunek ten lubi stanowisko słoneczne, a podczas wegetacji potrzebuje wilgotnego podłoża. W innych warunkach nie wytwarza pędów kwiatowych.

Ze względu na małą ilość kwiatów na pędzie i krótki okres kwitnienia nie polecany do masowych nasadzeń.

***Iris graminea* L.- kosaciec trawolistny.**

Występuje w centralnej i południowej Europie oraz w północno-wschodnim Kaukazie. W Polsce znajduje się pod ochroną.

Ze względu na duży zasięg występowania w przyrodzie istnieje wiele jego form. Gatunki występujące w centralnej Europie mają wąskie, błyszczące ciemnozielone liście i typowe spłaszczone łodygi z dwoma kwiatami. Na Kaukazie znajdują się formy z bardzo wąskimi, oraz z szerokimi liśćmi (od 3 do 7 mm). Wysoko w górach znajdują się formy różniące się między sobą szerokością (od 3 do 7 mm), a także długością liści, która wynosi od 20 do 45 cm. Na

Ryc. 2. Kosaciec Kaempfera (*Iris ensata*) Thunb. (fot. W. Potkańska)

Fig. 2. Sword-leaved iris (*Iris ensata*) (phot. W. Potkańska)

krótkich łodygach kwiatowych (10-20 cm) znajdują się dwa kwiaty. Dolne płatki fioletowe, owalne (dł.- 2,5 cm; szer.- 1cm), z żółtobiałym i fioletowoniebieskim żyłkowaniem. Górne są krótsze (dł.-2,3 cm; szer.- 0,8 cm) i lancetowate, purpurowofioletowe. Kwitnie na przełomie maja i czerwca (28.05-5.06). Torebka nasienna elipsoidalna, około 2,5 cm długości z sześcioma żebrami. Nasiona dojrzewają w lipcu.

Ze względu na słodki zapach liści gatunek ten był wykorzystywany do produkcji perfum.

Iris graminea należy przesadzać co 3-4 lata, ponieważ młode rośliny kwitną obficie a ich kwiaty są bardziej widoczne. Lubi wilgotne środowisko, ale dobrze rośnie także na terenach suchych.

Ze względu na dekoracyjne, ciemnozielone zwisające liście oraz ciekawie wybarwione kwiaty można go polecić do nasadzeń w ogródach.

Iris lutescens Lam. - kosaciec żółtkący.

W naturze występuje w północno-wschodniej Hiszpanii, południowej Francji i we Włoszech. Spotyka się wiele form o kwiatach purpurowofioletowych, jasno- i ciemnożółtych oraz białych. Mogą one także mieć kwiaty dwubarwne, wtedy płatki dolne są ciemniejsze niż górne. Bródka jest zwykle żółta, ale są także rośliny z bródką niebieską, fioletową lub białą. Kontrastuje ona często z barwą płatków dolnych. Kwitnie obficie w drugiej połowie kwietnia (16.04-27.04). Pęd kwiatowy długości 20-25 cm, z 2-3 kwiatami. Szarozielone liście wyrastają do 30 cm.

Wymaga słonecznego i suchego stanowiska.

Gatunek ten można szczególnie polecić do nasadzeń w ogródkach skalnych.

Iris pseudacorus L. - kosaciec żółty

Jest to bylina lecznicza powszechnie rosnąca na moczarach, nad brzegami stawów i jezior w Europie, Azji Mniejszej i północnej Afryce. W miejscach suchych rozwija się wolniej, ale kwitnie również obficie. Kwitnie na przełomie czerwca i lipca (27.06-5.07.). Pęd kwiatowy osiąga wysokość 80-100 cm i posiada po 3-4 rozgałęzienia, na każdym rozgałęzieniu po 2-3 złotożółte kwiaty. Dolne płatki (dł.- 4 cm; szer.- 3 cm) są okrągłe z ciemnożółtą plamą i siateczką brązowych żyłek. Torebka nasienna eliptyczna

o 4 cm długości; nasiona dojrzewają pod koniec września.

Ze względu na niewielkie wymagania glebowe, dekoracyjność w czasie kwitnienia i później (ze względu na silnie rosnące liście) zasługuje na szerokie zastosowanie.

Iris reichenbachii Heuffel - kosaciec Reichenbacha.

Ryc. 3. (Fig. 3.) *Iris reichenbachii* Heuffel
fot. (phot.) W. Potkańska

Występuje w północnej Grecji, Bułgarii, centralnej i północnej Jugosławii i Rumunii. Kwitnie obficie na początku maja (2.05-10.05). Pęd kwiatostanowy nierozgałęziony, pusty i cylindryczny osiąga wysokość 15-20 cm. Kwiaty 1-2 na pędzie. Górne płatki żółte; u nasady z brązowym, nakrapianym rysunkiem; dolne z siecią brązowych żyłek w gardzieli i ciemnożółtą bródką, wygięte od połowy swej długości w kierunku łodygi. Liście około 35 cm długości proste. W przyrodzie istnieje forma o kwiatach purpurowofioletowych z fioletowobiałą bródką. Kohlein (1981) opisuje ją jako odrębny gatunek - *Iris balkana*

Janka. Torebka nasienna owalna - o długości 2 cm.

Z uwagi na obfite kwitnienie, odporność na mrozy i suszę można polecić ten gatunek do nasadzeń w ogródkach skalnych i na rabatach.

***Iris sanguinea* Donn - kosaciec wschodni.**

Pochodzi z Azji Mniejszej i Syrii. Gatunek ten podobnie jak *I. sibirica* tworzy wiele form, co sprawia wiele trudności przy oznaczaniu tych dwóch gatunków. Istnieje szereg cech odróżniających, do których należy m.in. długość łodygi kwiatostanowej.

U *Iris sanguinea* jest ona krótsza od liści, które zwisają powyżej połowy swojej długości. Natomiast *I. sibirica* ma liście stojące, a kwiaty wyrastają ponad liśćmi. *Iris sanguinea* nie ma rozgałęzionego pędu kwiatostanowego, lecz jedynie dwa kwiaty na szczycie. Podstawa liści jest często różowa lub czerwona. Kwiaty są większe od *I. sibirica*, mają stojące płatki górne (dł. - 4 cm; szer. - 1 cm) oraz szerokie, okrągłe dolne (dł. - 4,5 cm; szer. - 2,5 cm). Typowy kolor kwiatów to ciemny niebieskofioletowy, podstawa płatków dolnych jest biała pokryta niebieskofioletowymi żyłkami, które przy brzegach płatków przechodzą w obwódkę. Kwitnie 7-10 dni wcześniej od *I. sibirica* tzn. na przełomie maja i czerwca (27.05-15.06). Łodyga kwiatostanowa długości 80 cm jest w środku pusta. Torebki nasienne mają owalno-cylindryczny kształt i ich wysokość jest 2-3 razy większa od szerokości. Nasiona w postaci krążków ciemnobrązowe i słabo spłaszczone dojrzewają w sierpniu. W przyrodzie istnieją dwie odmiany botaniczne *Iris sanguinea* var. *alba* o kwiatach białych oraz *Iris sanguinea* var. *violacea* o kwiatach ciemno purpurowofioletowych.

Gatunek ten lubi stanowiska wilgotne o odczynie obojętnym lub lekko kwaśnym.

Ze względu na obfitość i długość kwitnienia oraz ozdobne liście przez cały okres wegetacyjny gatunek polecany do obsadzania brzegów wód.

***Iris setosa* subsp. *canadensis*
(M. Foster) Hulten.**

Występuje na zachodzie Ameryki Północnej. Często klasyfikowany jest jako *Iris hookerii* (Cassidy i Linnegar 1987). Kwitnie na początku czerwca (2.06.-7.06). Pęd kwiatowy nierozgałęziony z 1-2 kwiatami wyrasta nieco ponad liście. Dolne

płatki fioletowe z żółtą gardzią poprzecinaną ciemno fioletowymi żyłkami (dł. - 3,5 cm; szer. - 2,2 cm), zaś górne owalne, ułożone poziomo fioletowe z białą obwódką (dł. - 2,5 cm, szer. - 1,3 cm). Wiotkie mieczowate liście mają około 30 cm długości. Torebka nasienna owalnie-elipsoidalna z trzema żebrami (2 cm długości); okrągłe nasiona dojrzewają w sierpniu.

Wymaga pełnego słońca i wilgotnego podłoża, zwłaszcza wczesną wiosną.

Gatunek nie polecany do masowych nasadzeń ze względu na krótki okres kwitnienia i małą ilość kwiatów.

***Iris sibirica* L. - kosaciec syberyjski.**

Obejmuje swym zasięgiem centralną i południową Europę oraz zachodnią Syberię. W Polsce znajduje się pod ochroną. Tworzy bujne kępy, z których w czerwcu wyrastają puste wewnątrz łodygi kwiatowe dochodzące do 1,2 m wysokości. Pęd kwiatowy z 3-5 kwiatami jest dłuższy od liści i mocno rozgałęziony. W odróżnieniu od *Iris sanguinea* kwiaty są bardziej niebieskie. Kwitnie w drugiej połowie czerwca (17.06-30.06). Płatki dolne mają białą, wąską podstawę, pozostała część poprzecinaną jest wieloma ciemniejszymi żyłkami (dł. - 3,5 cm, szer. - 2 cm). Płatki dolne stojące dł. - 3 cm; szer. 1,2 cm). Torebki nasienne są bardziej okrągłe i są maksymalnie 2 razy dłuższe od szerokości. Ciemne trawiaste liście (szerokość 0,6-1,2 cm) posiadają niebieskawozielone zabarwienie.

Lubi średnio wilgotne podłoże o odczynie kwaśnym, ale także dobrze rośnie w podłożu o odczynie zasadowym. W pełnym słońcu kwitnie obficie niż w półcieniu. Gatunek zachowuje wartość dekoracyjną przez cały okres wegetacji dzięki oryginalnemu ulistnieniu niebieskawej barwy.

***Iris spuria* L. subsp. *halophila* (Pallas)**

Dykes - kosaciec słonolubny

W środowisku naturalnym występuje w Rumunii, na Ukrainie, w Mołdawii, zachodniej Syberii i na północnym Kaukazie. Według Rodionenko 1961, gatunek ten na terenie Mołdawii występuje zbiorowo na podmokłych łąkach, natomiast w Azji pojedynczo i na terenach suchych mocno zasolonych - stąd nazwa kosaciec słonolubny. Nie jest do końca wiadomo czy jest to ten

Ryc. 4. *Iris spuria* L. subsp. *halophila* (Pallas)

Dykes-kosaciec słonolubny (fot. W. Potkańska)

Fig. 4. Halophilic butterfly iris (phot. W. Potkańska) *Iris spuria* L. subsp. *halophila* (Pallas)

Dykes

sam gatunek, czy dwa różne - *I. musulmanica* i *I. halophila* (Kohlein 1981).

Kwitnie na przełomie maja i czerwca (27.05-10.06). Pęd kwiatowy z 1-2 rozgałęzieniami i około ośmiu kwiatami osiąga 1 m wysokości. Ułożone poziomo płatki dolne są zredukowane, bardzo wąskie (0,7-1 cm) na końcu zaokrąglone, białe z żółtym lub niebieskawym żyłkowaniem. Górne wzniesione, owalne, białe z żółtą obwódką do połowy długości płatków (dł.- 4 cm, szer. 1 cm). Spotyka się także formy o niebieskich kwiatkach i żółtych żyłkach (Mathew 1989). Torebki nasienne eliptyczno-cylindryczne, 3-4 cm długości, sześciokątne. Nasiona dojrzewają w sierpniu. Szarozielone liście o szerokości 1 cm dorastają do 90 cm.

Gatunek ten nie ma wprawdzie dużych atrakcyjnych kwiatów, ale obfitość i długość kwitnienia nie ma sobie równych. Można zaliczyć go do wdzięcznych roślin ogrodowych.

Ryc. 5. (Fig. 5.) *Iris spuria* subsp. *musulmanica* (Fomin) Takht.

fot.(phot.) W. Potkańska

***Iris spuria* subsp. *musulmanica* (Fomin) Takht.**

Swoim zasięgiem obejmuje wschodnią Turcję, północny i zachodni Iran, Armenię i Azerbejdżan. Pędy kwiatowe o wysokości do 1 metra z 5-8 kwiatami pojawiają się w czerwcu (06-12.06.). Płatki dolne zredukowane (dł.- 4 cm; szer.- 1 cm), w środku zwężone jasnoniebieskie z żółtą obwódką; dolne lancetowate wzniesione również niebieskie (dł.- 4 cm; szer.- 0,8 cm). Liście sztywne szarozielone dorastające do 80-90 cm. Torebki nasienne eliptyczne z 6-cioma żebrami, około 5 cm długości. Nasiona dojrzewają na przełomie sierpnia i września.

Duże walory ozdobne, w tym długi okres kwitnienia i silnie rosnące liście oraz duża tolerancja na suszę powinny warunkować szerokie stosowanie tego gatunku w ogrodach przydomowych i na działkach.

***Iris subbiflora* Brot.**

- kosaciec dwukwiatowy.

Występuje na terenie Portugalii i południowo-wschodniej Hiszpanii. Niejednokrotnie gatunek ten traktowany jest jako jedna z form *Iris lutescens* (Chmiel 1983). Kwitnie w połowie maja (11.05-19.05). Pęd kwiatowy (20-25 cm) wyrasta ponad liście. Kwiaty granatowofioletowe z białą bródką, po 2 na pędzie. W przyrodzie istnieją również formy o kwiatach purpurowoczerwonych. Liście szarozielone o szerokości 1,5 cm i 10-15 cm długości. Torebki nasienne owalne długości 2 cm. Nasiona eliptyczne, brązowe dojrzewają na początku lipca.

Takie cechy jak obfitość kwitnienia, odporność na mróz i suszę decydują o poleceniu tego gatunku do masowych nasadzeń.

***Iris versicolor* L. - kosaciec różnobarwny.**

Występuje na podmokłych terenach południowej Kanady i północy Stanów Zjednoczonych. Kwitnie w pierwszej połowie czerwca (4.06-12.06). Pęd kwiatowy rozgałęziony o długości 60

Ryc. 6. (Fig. 6.) *Iris versicolor*
fot.(phot.) W. Potkańska

cm z 3-4 kwiatami. Kwiaty fioletowoniebieskie - płatki górne wąskie ukośnie stojące (dł.-2,5 cm; szer.- 0,8 cm); dolne owalne w gardzieli żółte z purpurowymi żyłkami (dł.- 3,5 cm; szer.-2 cm). W przyrodzie spotykane są formy o kwiatach bordowofioletowych oraz białych z niebieskim żyłkowaniem. Liście o szerokości 2 cm, od połowy długości zwisające z bordowym nalotem przy nasadzie. Torebka nasienne długości 3 cm, nasiona w formie krążków dojrzewają we wrześniu.

Wymaga gleb wilgotnych o odczynie lekko kwaśnym. Gleby wapienne powodują chlorozę liści.

Ze względu na ciekawie wybarwione kwiaty oraz oryginalne liście gatunek godny polecenia do nasadzeń w ogrodach.

**Gatunki do nasadzeń w pobliżu
zbiorników wodnych:**

- *Iris graminea* L.
- " *delavayi* Mich.
- " *ensata* Thunb.
- " *pseudacorus* L.
- " *sanguinea* Donn
- " *sibirica* L.

**Gatunki do nasadzeń
w ogródkach skalnych:**

- *Iris aphylla* L.
- " *lutescens* Lam.
- " *reichenbachii* Heuffel
- " *subbiflora* Brot.

Gatunki do nasadzeń na rabatach

- *Iris clarkei* Baker
- " *spuria* L. subsp. *halophila* (Pallas) Dykes
- " *spuria* L. subsp. *musulmanica* (Fomin.)

Takht.

SUMMARY

The Botanical Garden of the Polish Academy of Sciences in Warsaw has gathered the richest collection of species and varieties of *Iris* in Poland which contains 654 taxons, including 569 varieties of Tall Bearded group, 38 varieties of Standard Dwarf Bearded group and 47 natural species.

During 1989-1993 most of the species from the collection were examined for the following features: length of flowering stem, number of flowers on stem, size and colour of petals, size and

width of leaves, shape and size of seed vessel, frost and drought resistance.

On the basis of the above study the Irises were divided into the following groups, suitable for planting in home and allotment gardens:

Species for planting near water reservoirs:

- *Iris graminea* L.
- “ *delavayi* Mich.
- “ *ensata* Thunb.
- “ *pseudacorus* L.
- “ *sanguinea* Donn.
- “ *sibirica* L.

Species for planting in rock gardens:

- *Iris aphylla* L.
- “ *lutescens* Lam.
- “ *reichenbachii* Heuffel
- “ *subbiflora* Brot.

Species for planting in flower beds:

- *Iris clarkei* Baker
- “ *spuria* L. subsp. *halophila* (Pallas)
- “ *spuria* L. subsp. *musulmanica* (Fomin.)

Takht.

LITERATURA

Cassidy G.E., Linnegar S., 1987. Growing Irises. Timber Press, Portland.

Chmiel H., 1983. *Iris kaempferi*. Kwiaty 2; 19. Flora Europaea, 1980. Oxford University Press, Londyn.

Kohlein F., 1981. *Iris*. Eugen Ulmer GmbH & Co, Stuttgart.

Mathew B., 1989. The Iris. B.T. Batsford, Londyn.

Rodionenko G.I., 1961. Rod *Iris* L. zd. Moskwa.

Waddick J.W., Yu - tang Z., 1992. Iris of China. Timber Press, Portland.